

Mottagare: Kulturdepartementet
Dnr 836-19

Remissyttrande över Förslag till en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige, Ds 2019:4

Sammanfattning

I oktober 2018 redovisade utredningen sitt betänkande *Förslag till en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige, DS 2019:4*.

Utredningens uppdrag har varit att föreslå hur en nationell institution för mänskliga rättigheter (MR-institution) kan inrättas. I uppdraget har även ingått att föreslå hur institutionen ska kunna utgöra den oberoende mekanism som krävs för att främja, skydda och övervaka genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRDP).

Utredningen föreslår att institutionen, benämnd *Sveriges nationella institution för mänskliga rättigheter*, ska inrättas som en ny myndighet under regeringen. Just formen av myndighet är enligt utredningen av särskilt stor vikt i och med att institutionen övergripande uppdrag föreslås vara att självständigt främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige.

Region Norrbotten ställer sig bakom förslaget att en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige ska inrättas som en ny myndighet under regeringen.

Samtidigt vill Region Norrbotten framhålla sin generella syn att den statliga styrningen behöver hållas samman för att minska en splittrad styrning i förhållande till regioner och kommuner.

I utredningen har några områden kring institutionens utformning getts särskilt fokus vilket presenteras nedan inklusive Region Norrbottens perspektiv på utredningen.

Angående institutionens uppdrag och uppgifter

Enligt utredningen ska institutionen ha ett bredare uppdrag och granska Sveriges konventionsefterlevnad på samtliga rättighetsområden och inte enbart bevakning av ett enskilt rättighetsområde vilket är positivt utifrån en helhets-syn. Att institutionen bland kommer att ha en undersökande, stödjande och pådrivande roll i förhållande till andra samhällsaktörer som har uppdrag inom mänskliga rättigheter är mycket viktigt samt att ett nationellt systematiskt arbete integreras i och verklighets anpassas till all ordinarie verksamhet på nationell, regional och lokal nivå. Region Norrbotten välkomnar ett starkt stöd till lokala och regionala aktörer i frågor som berör samtliga rättighetsområden.

Institutionens breda uppdrag som täcker många olika samhällsområden ger en unik kunskap inom institutionen som är till gagn för arbetet i bland annat kommuner och Regioner. Det finns ett behov (som även utredningen beskriver) bland anställda inom offentlig verksamhet att stärka kunskapen vad gäller rättighetsbaserat arbete samt att kunna göra en bedömning när rättighetsperspektivet aktualiseras. Detta är därmed en viktig insats i främjande- och kunskapsförmedlande arbetet för institutionen. Det handlar även om att exempelvis regioner har rutiner och arbetssätt som stödjer rapporteringen av vilka åtgärder som vidtagits vad gäller genomförandet och effekten av arbetet med att säkerställa mänskliga rättigheter. Att arbeta rättighetsbaserat kräver att personal har grundläggande utbildning i mänskliga rättigheter och rättighetsbaserat arbetssätt, vilket är en fråga för den egna organisationen. Det är också en förutsättning att man har möjlighet att analysera och anpassa de egna uppdragen efter en rättighetsanalys. Här kan institutionen stödja arbetet exempelvis genom metodstöd utan att frånta organisationen ansvaret.

Institutionen kommer samla på sig värdefull information och kunskap om Sveriges arbete med mänskliga rättigheter vilket bland annat kommer presenteras i en årsrapport, vilket gör att arbetet för mänskliga rättigheter får en tydligare och mer samlad röst i Sverige. Huruvida denna rapport kommer beröra regionala eller lokala förhållanden är oklart men skulle underlätta för regionala aktörer (möjligtvis som komplement till Länsstyrelsens rapportering).

Institutionens roll att stödja arbetet med att utveckla eller stärka upp befintliga samverkansformer mellan olika sektorer i frågor som rör mänskliga rättigheter är värdefullt för den regionala nivån. Eftersom institutionen kommer arbeta fram en helhetssyn samt ha stor kunskap vad gäller Sveriges arbete med mänskliga rättigheter är ett viktigt uppdrag att förmedla inhämtad kunskap från olika områden som forskning, internationellt och olika samhällsaktörer.

Enligt utredningen kommer institutionen i sitt uppdrag att öka medvetenheten bland allmänheten om rättigheterna, enskilda fall kommer inte prövas då enskilda prövningar inte är obligatorisk för en MR-institution och enligt utredningen försvårar möjligheten för institutionen att styra över sitt arbete och prioriteringar. De mänskliga rättigheterna i grunden reglerar förhållandet mellan staten och individen och utgör en begränsning av statens makt över individen samt skyldigheter för staten gentemot individen. Möjligen kan det vara av intresse att se över strukturerna för enskilda klagomål, att se över vilka aktörer som arbetar med detta idag samt vilka behovs som finns på regional och lokal nivå. I uppdraget att jobba med forskning/utredning kan möjligtvis detta vara ett område att se över på systemnivå.

Angående institutionens organisationsform och placering

Utredningen betonar att institutionens utformning noggrant har övervägts utifrån flera synvinklar. Några områden lyfts i detta sammanhang är insynsfrågan och informationsspridning. Annat område som utredningen lyfter fram är att institutionen självständigt behöver ta kontakter med nationella institutioner i andra länder som arbetar med mänskliga rättigheter samt in-

hämta kunskaper. Utredningen understryker att det framförallt är viktigt att institutionen självständigt (ej enbart via regeringen) kan lämna information till granskningskommittéer. Utredningen föreslår också att institutionen ska ha möjlighet att föreslå utvidgade åtaganden, exempelvis genom undertecknande av ytterligare konventioner.

Angående institutionens ledning och organisation

En mångfald av erfarenheter är av största vikt när det gäller de kompetenser som ska bemanna institutionen. Region Norrbotten instämmer med att det inom styrelsen ska finnas en bred kompetens med sakkunskap om de mänskliga rättigheterna och kvalificerad kunskap om det civila samhället, rättsväsendet, forskning och högre utbildning. Vid sammansättning av kompetens i både styrelse och råd bör kompetens i intersektionellt arbete ingå. Det är viktigt att ta hänsyn till att olika grupper påverkas på olika sätt varpå att målgruppers rättigheter behöver uppmärksammas i olika grad med mål att främja alla människors lika värde och rättigheter.

Region Norrbotten ställer sig dock frågande till nuvarande förslag om styrelsens sammansättning då Region Norrbotten anser att det vore av stor vikt att även representant från Region och/eller kommun ingår. Regionerna och kommunerna arbetar oftast närmast befolkningen och uppfyller mänskliga rättigheter i vardagen för både vuxna och barn. Erfarenhet av hur regioner och kommuner fungerar samt hur mänskliga rättigheter uppfylls i organisationernas arbete är en viktig del av helheten för hur befolkningen får sina rättigheter tillgodosedda. Att erfarenhet om detta endast skulle ingå i rådet för mänskliga rättigheter under styrelsen skulle inte skicka samma starka signal till befolkningen om det ansvar som staten delegerat vidare till regioner och kommuner.

Övriga kommentarer

Ett område som inte nämns i utredningen när det handlar om institutionens uppdrag är hur dess arbete är kopplat till Sveriges arbete med FNs hållbarhetsmål i Agenda 2030. Exempelvis kan nämnas Agenda 2030 och mål 5 – *uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt* relatera till Artikel 13 – *konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor*. Utredningen beskriver tydligt MR-institutionens helhetsuppdrag att granska Sveriges konventionsefterlevnad på samtliga rättighetsområden; däremot beskrivs inte dess relation till andra ”åtaganden”. Det hade varit värdefullt att ta del av en beskrivning om kopplingen mellan Agenda 2030 och de mänskliga rättigheterna då det behövs ökad kunskap om inte enbart rättighetsområdets relation till varandra utan även mänskliga rättigheter i relation till exempelvis Agenda 2030.